

SAMMANFATTNING AV INDUSTRISAMTALEN

mellan Näringsdepartementet *och* Industrirådet

2015–2016

INNEHÅLL

Förord.....	3
Megatrender och global konkurrens utmanar svenskt välstånd.....	5
Industrin är en motor för jobb i Sverige.....	7
Kompetensförsörjning för framtiden.....	9
Forskning, högre utbildning och innovation som bidrar till tillväxt.....	13
Digitalisering som motor för industrins konkurrens- och innovationskraft.....	17
Ökad hållbar produktion i Sverige.....	21

FÖRORD

Historiskt har svenskt välstånd byggts på innovativa företag som varit framgångsrika internationellt. Industrin, med sina leverantörsföretag, skapar arbete för cirka en miljon människor i Sverige och lägger därtill grunden för långt fler arbetstillfällen i välfärds- och tjänsteföretag i hela samhället. Därför är det viktigt att Sverige också i framtiden kan hävda sig i den internationella konkurrensen som en attraktiv industrination.

När den globala konkurrensen skärps behöver vi i Sverige utveckla våra komparativa fördelar. I regeringens strategi Smart industri har man utvecklat ambitionerna för en konkurrenskraftig industri där internationaliseringens möjligheter tas tillvara. Under 2015–2016 har vi haft fyra industrisamtal med regeringen under näringsministerns ledning. Vi har diskuterat vilka konkreta insatser som behövs från regeringen och från industrin för att gå från ord till handling.

De fyra industrisamtalen har handlat om:

- Kompetensförsörjning
- Forskning, högre utbildning och innovation
- Digitalisering
- Hållbar produktion

Vid samtalen har ledande personer och experter från företag, myndigheter, intresseorganisationer och departement deltagit. Samtalen har varit viktiga för att utifrån Sveriges position idag skapa en samsyn om mål och ambitioner för framtidens industri.

Denna skrift är en sammanfattning de förslag till åtgärder som Industrirådet lyft fram under samtalen. Vi vill tacka regeringen för initiativet till samtalen och alla deltagare som bidragit med analyser och förslag.

Åke Svensson
Sammanställande Industrirådet
Vd Teknikföretagen

Anders Ferbe
Sammanställande Industrirådet
Ordförande IF Metall

VISION

Sverige ska vara världsledande inom kvalificerad industriell verksamhet som kännetecknas av innovativ kunskap, transparens, effektivitet och samverkan. Det ska finnas bra vägar att finansiera och utveckla nya och befintliga industriföretag. Kontakterna mellan myndigheter och företag, liksom med fackliga organisationerna, kännetecknas av enkelhet, respekt och långsiktigt förtroende.

MEGATRENDER OCH GLOBAL KONKURRENS UTMANAR SVENSKT VÄLSTÅND

Megatrenderna skapar möjligheter för nya produkter och tjänster. Globaliseringen öppnar nya marknader, digitaliseringen utvecklar produktiviteten och nya innovationer samtidigt som demografi, urbanisering och miljöutmaningar skapar efterfrågan på nya produkter och tjänster. Dagens konkurrenter finns allt oftare i tillväxtekonomierna och där finns också nya marknader för industrin i Sverige.

Det kunskapsförsprång västvärlden och Sverige haft i världen gäller inte längre. Nu konkurrerar allt fler företag och länder på den globala marknaden. Från att tidigare handlat om konkurrens om tillverkning så ökar nu konkurrensen också i de kunskapsintensiva produkt- och tjänstesegmenten. Att kunskap "finns" räcker inte för att leda utvecklingen. Det krävs också individer och företag som har förmåga att tillgodogöra sig och omsätta kunskap till innovationer, det vill säga produkter, processer eller tjänster för en kund. En attraktiv miljö för innovativ industriell verksamhet innebär att ett land har:

- stabil samhällsekonomi
- goda villkor för företagande och entreprenörskap
- ett bra utbildningssystem på alla nivåer
- hög kvalitet i forskningen som skapar värden i samhället
- säker energiförsörjning
- tillförlitlig och effektiv infrastruktur (IT och transporter).

Sverige har under 1900-talet varit bra på att skapa värde på marknaden, det vill säga skapa innovationer, framför allt de storföretag som skapades för cirka 100 år sedan. Idag står små- och medelstora företag för en stor del av innovationerna. Över tid kommer allt fler länder ikapp och skapar allt bättre förutsättningar för innovation och industri. Många rapporter och studier pekar på att Sverige inte tar vara på de möjligheter som megatrenderna och globaliseringen ger.

När andra länder trimmar sina regelverk behöver också svenska regelverk utvecklas så att Sverige blir attraktivt för industrin att investera och utvecklas i. Med investeringar i industrin kommer anställningar och tillväxt i Sverige.

FASTSTÄLLETT MÅL FÖR KONKURRENSKRAFT

Sverige är ett litet exportberoende land och ökade inhemska kostnader kan inte tas ut i prishöjningar i en globaliserad värld. Minskade marginaler motverkar investeringar och en ökad industrialisering i Sverige. Därför behöver alla politiska beslut säkerställa att vår konkurrenskraft stärks.

- Regeringen bör besluta om ett konkurrenskraftsmål som säkerställer att varje förslag på förändringar som påverkar industrins konkurrensmöjligheter bedöms innan beslut.

INDUSTRIN ÄR EN MOTOR FÖR JOBB I SVERIGE

Industrin inklusive insatsvaror och tjänster svarar för cirka 25 procent av Sveriges BNP. Fler är idag indirekt än direkt sysselsatta i industrin och leverantörerna till industrin består till 64 procent av tjänster och 36 procent av varor. Industrin skapar direkt och indirekt jobb för cirka en miljon människor i Sverige.

En tredjedel av alla jobb i privata sektorn ingår i globala värdekedjor. Detta innebär att svensk export ökat, men idag kommer en mindre del av exportvärdet från Sverige än tidigare eftersom en allt större del av exporten är importerade insatsvaror. Sverige har därmed blivit mer beroende av ekonomin i andra länder.

När industrin utvecklas, utvecklas också andra delar av näringslivet. Det finns en multiplikatoreffekt som innebär att ett nytt jobb inom industrin i en region leder till cirka 0,5 nytt jobb inom tjänstesektorn i samma region på lång sikt. Mer avancerade jobb inom industrin ger ännu större effekt. Ett nytt jobb i high-techindustri förknippat med lång universitetsutbildning (minst tre år) i en region resulterar i en expansion av den lokala tjänstesektorn med upp till fem jobb. Med goda förutsättningar för industri i Sverige skapas välstånd och arbete inom industrin och andra samhällssektorer. Industrin är en motor för Sveriges tillväxt och välstånd.

VISION

Sverige har ett flexibelt, högkvalitativt utbildningssystem som ger elever och studenter i gymnasieskolan, yrkesvux, yrkeshögskolan och högskolan, kunskaper som gör dem attraktiva för företagen. Utbildning och företag samverkan vilket leder till matchning på arbetsmarknaden. Det finns en helhetssyn på utbildningssystemet som möjliggör livslångt lärande och karriärväxling.

KOMPETENSFÖRSÖRJNING FÖR FRAMTIDEN

VIKTIGA KOMPETENSER

Kompetensförsörjning till företagen är en av de största flaskhalsarna för tillväxt. Industrin har framför allt behov av:

- kvalificerade yrkesarbetare
- tekniker på olika nivåer
- högskole- och civilingenjörer
- högutbildade specialister inom IT, teknik och ekonomi.

DET BEHÖVS EN HELHETSSYN PÅ UTBILDNINGSSYSTEMET

Kompetens blir allt mer en färskvara, men vårt utbildningssystem bygger framför allt på att utbildning är något man ägnar sig åt endast i unga år. Livslångt lärande, utbildning, kompetensutveckling och omskolning blir allt viktigare för individer, företag och samhälle.

- utbildningssystemet ska präglas av öppna dörrar
- teknikcollege är industrins plattform för kompetensförsörjning. Det är en grundstruktur som behöver utvecklas och vara ett verktyg för regional kompetensförsörjning. Kopplingen till de regionala kompetensplattformarna bör tydliggöras
- utred framtida finansieringsmodeller för individens kompetensutveckling.

FRAMTIDSSÄKRA GYMNASIESKOLAN

Gymnasieskolan behöver skapa attraktiva utbildningsvägar för vidare studier eller jobb direkt. Undervisningstiden behöver öka på all utbildning.

- innehållet behöver anpassas till kunskaper och kompetenser för framtiden (till exempel programmering), pedagogiken behöver utvecklas till exempel med digitalisering
- stärk samverkan med näringslivet. För in mer case och andra praktiska moment från arbetslivet och satsa på fler praktik- och lärlingsplatser och informera om nya företag och yrken

- teoretiska praktiker och praktiska teoretiker. Idag är det en olycklig uppdelning mellan yrkesförberedande och högskoleförberedande utbildningar med GY-11.
- öka branschernas inflytande på yrkesutbildningarna och genomför försöksverksamhet med en yrkesinriktning på teknikprogrammet.

ÖKA MÖJLIGHETERNA TILL YRKESUTBILDNING EFTER GYMNASIET

Det är viktigt med öppna dörrar i utbildningssystemet, också till yrkesutbildning efter gymnasiet.

- inför permanent yrkesvux
- vi välkomnar att Arbetsförmedlingen ska ha möjlighet att ge yrkesutbildningar inte enbart till dem som står särskilt långt bort från arbetsmarknaden
- stärk samverkan med näringslivet inom vuxenutbildningen.

SATSA PÅ YRKESHÖGSKOLAN

Yrkeshögskolan är en viktig väg att möta industrins specifika kompetensbehov.

- öka yrkeshögskolans resurser så att fler utbildningar kan beviljas
- erbjud preparandutbildningar för att bredda sökunderlaget
- maskiner, lärarkompetens och relationer är tunga investeringar som kräver långsiktighet – mer stabila villkor behövs
- möjliggör utbildningar i små grupper mot bristyrken.

ANVÄND DEN NYA MODELLEN FÖR VALIDERING AV YRKESKOMPETENSER INOM INDUSTRIEN

- säkerställ att den modell som industrin tagit fram används, exempelvis av Arbetsförmedlingen och stimulera spridning av modellen på regional nivå
- Uppmuntra företag till kompetenshöjande insatser av den egna personalen.

VISION

År 2025 är Sverige det land i världen som är fortsatt bäst på att utveckla innovationsmöjligheter för små och stora företag.

FORSKNING, HÖGRE UTBILDNING OCH INNOVATION SOM BIDRAR TILL TILLVÄXT

STÄRK NYTTAN AV FORSKNING MED UTVECKLADE INCITAMENT FÖR SAMVERKAN

Samverkan är ett viktigt verktyg för att nyttiggöra kunskap från lärosätena. Därför behövs starkare incitament för att öka samarbetet mellan akademi och samhälle.

- belöna både vetenskaplig kvalitet samt kvalitet i samverkan och nyttiggörande i både utbildning och forskning
- ge tydliga ekonomiska incitament för samverkan. En tredjedel av högskolans resurstilldelning till forskning bör omfördelas utifrån kvalitetsutvecklande faktorer som avser samverkan med det omgivande samhället
- stimulera ökad personrörlighet mellan lärosäten och mellan lärosäten och samhälle. Regeringen bör ställa krav på lärosätena att utveckla meriterings-system som premierar mobilitet.

SATSA PÅ STRATEGISKT VIKTIGA OMRÅDEN FÖR FÖRETAG I SVERIGE OCH KOMPLETTERA MED TVÄRSEKTORIELLA OMRÅDEN

Samverkansprogram och en fortsatt finansiering av strategiska innovationsområden, också på tvärdisciplinära områden är viktiga för att nyttiggöra kunskap och stärka industrin.

- fortsatt satsningar på redan etablerade program inom de strategiska innovationsområdena så de kan växa genom att inkludera ytterligare samverkansparter
- utveckla nya möjliggörande tvärasektoriella stödjande program för de strategiska innovationsprogrammen inom till exempel digitalisering
- skapa forskningsprogram med samhällsbehov och samarbete som utgångspunkt.

ÖKA KVALITETEN I HÖGSKOLEUTBILDNINGEN GENOM SAMVERKAN

Högre utbildning måste svara mot industrins och samhällets långsiktiga behov. Samverkan med arbetslivet i utbildningen är en viktig del i att utveckla kvaliteten och matchningen mot arbetsmarknadens behov.

- för att säkerställa kvaliteten i högre utbildning behöver anslagen/ utbildningsplats öka
- inför ekonomiska incitament på lärosätetsnivå och/eller individnivå för samverkan
- arbetslivsanknytnings- och samverkansaspekterna bör även utgöra del av det nya systemet för utvärdering av högre utbildning.

TESTBÄDD SVERIGE KAN SKAPA ETT EFFEKTIVERARE NYTTIGGÖRANDE AV TEST- OCH DEMONSTRATIONSANLÄGGNINGAR

Testbädd Sverige bidrar till industrins utveckling som plattform för samverkan och genom en effektivare användning av infrastrukturen.

- utveckla Testbädd Sverige som plattform för nationella test- och demonstrationsanläggningar
- forsknings- och innovationsinfrastruktur vid lärosätena bör göras tillgänglig för företag
- Förstärk institutens möjligheter att utveckla test- och demonstrationsanläggningar och öka företagens möjligheter att utnyttja dessa.

STÄRK INSTITUTEN SOM BAS FÖR ATT NYTTIGGÖRA FORSKNING

Forskningsinstitutet kan ta en större roll för att öka forskningsverksamheten i industrin och öka små- och medelstora företags tillgång till forskning.

- öka institutens basfinansiering för att öka deras möjligheter till långsiktigt strategisk arbete till nytta för företagen
- Bredda RISE uppdrag till att stödja nya branscher och företag
- Skapa en tvärvetenskaplig och branschöverskridande institutsfunktion för digitalisering inom ramen för RISE-institutet.

STÄRK INCITAMENTEN FÖR KUNSKAPSBASERAD UTVECKLING

Sverige behöver stärka incitamenten som gynnar kunskapsutveckling och nyttiggörandet av kunskap i industrin och industrinära tjänsteföretag.

- högskolan kan ha en roll i vidareutbildning av yrkesverksamma, det vill säga kompetensutveckling under arbetslivet
- högskolan bör ta en större roll i utvecklingen av kompetens regionalt, detta leder också till en profilering av olika lärosäten
- FoU-avdrag bör utvärderas för att se hur det kan attrahera medelstora företag
- öka möjligheten till reducerad arbetsgivaravgift för FoU-anställda. Det gynnar särskilt kunskapsintensiva små och medelstora företag
- förslaget om gynnsammare regler för personaloptioner behöver implementeras
- innovationsupphandling bör utvecklas till ett kraftfullt verktyg för att driva innovation i offentlig sektor och samtidigt skapa nya produkter och tjänster.

VISION

Genom att utnyttja digitaliseringens möjligheter både i industrin och den offentliga sektorn skapas nya produkter och tjänster och ökad produktivitet. Samarbete och investeringar i utvecklingsprojekt, utbildning och test- och demonstrations-miljöer leder till stärkt konkurrenskraft. Sverige digitaliserar på riktigt!

DIGITALISERING SOM MOTOR FÖR INDUSTRIENS KONKURRENS- OCH INNOVATIONSKRAFT

UTNYTTJA DIGITALISERINGENS MÖJLIGHETER TILL AFFÄRSUTVECKLING

För att dra nytta av digitaliseringens potential krävs ett generellt kunskapslyft inom industrin som medför optimering av roller och funktioner i företagen.

- en satsning på att öka kunskapen hos små och medelstora företag inom industrin kring IKT:s möjligheter för affärsutveckling och förbättrad konkurrens
- främja utbildningsinitiativ i syfte att hjälpa små och medelstora företag att växa med hjälp av internet som till exempel Digitalakademin.

UTVECKLA DEN DIGITALA INFRASTRUKTUREN

Tillgång till en god IT-infrastruktur och bredband är avgörande för hela samhället liksom för automatisering och effektivisering i industrin.

- regeringen bör sätta som mål att 100 procent av alla hushåll och företag har tillgång till bredband med ett hastighetsmål som bör utvecklas kontinuerligt.

ANPASSA LAGAR OCH REGLER FÖR DEN DIGITALA OMSTÄLLNINGEN

För att lagstiftning inte ska vara hindrande för att uppnå den digitalisering vi eftersträvar bör den utformas utifrån principerna; gles, teknikneutral och ex postreglering.

- genomför Digitaliseringskommissionens förslag om att tillsätta en utredning i syfte att göra en kartläggning över digitaliseringsförsvårande lagstiftning i samhället
- säkerställ en digital inre marknad för hela EU som möjliggör för innovativa, svenska företag att växa över EU och inte förbli inlåsta i sin hemmamarknad.

ÖKA SAMVERKAN MELLAN OLIKA BRANSCHER OCH SEKTORER

Digitaliseringen är tvärdisciplinär och tvärfunktionell. Potentialen i den digitala utvecklingen ligger ofta långt utanför industriföretagets kärnkompetens. Kunskapen kring effektiv digitalisering, automatisering och produktion bör byggas upp och spridas, inte utvecklas på nytt varje gång. Ökad samverkan är därför en förutsättning för att säkerställa en lyckad digitalisering och stärkt konkurrenskraft.

- utöka de befintliga strategiska innovationsprogrammen så att fler företag och branscher kan delta, speciellt företag med IKT-kunskap behöver involveras för att öka kunskapsspridningen när det gäller digitalisering
- Skapa bättre förutsättningar för små och medelstora företag att delta i samverkansprojekt och få tillgång till demonstrationsanläggningar.

UTVECKLA KUNSKAP OCH KOMPETENS FÖR DIGITALISERINGEN

Idag är det brist på specialister men även på medarbetare med grundläggande digital kompetens. Digitaliseringen gör att industrin behöver fler ingenjörer och alltmer kvalificerade operatörer.

- genomför Digitaliseringskommissionens förslag om att inrätta ett samverkansråd för digitala jobb med uppdrag att utveckla och främja tillhandahållandet av skräddarsydda IT-utbildningar i högskolan och i yrkesförberedande gymnasieutbildningar
- säkerställ en långsiktig, bred digital kunskap och ett ökat teknik- och IT-intresse bland barn och unga. Fokusera på ett digitalt rektorslyft, lärares kompetens och digital kompetens och kunskaper inom IT-utveckling
- inrätta en fristående långsiktig digitaliseringsplattform med goda resurser för att skapa synergier mellan relevanta strategiska innovationsprogram.

VISION

Sverige är fortsatt världsledande på hållbar produktion och hållbara produkter. Genom att exportera miljönnyta bidrar industrin till en hållbar utveckling global och tillväxt i Sverige.

ÖKAD HÅLLBAR PRODUKTION I SVERIGE

Svenskproducerat har ofta ett mervärde då processerna är mer miljö- och resurseffektiva än i omvärlden. Ökad produktion i Sverige innebär med dessa förutsättningar ökad nytta och minskad miljöbelastning i världen totalt. Nedanstående punkter bidrar till att förbättra förutsättningarna för en ökad produktion och är viktiga att diskutera.

SKAP EFFEKTIV OCH FÖRUTSÄGBAR MILJÖPRÖVNING FÖR INDUSTRIELL VERKSAMHET

Tillståndsprocessen måste vara rättssäker och snabbfotad utan att ge avkall på ett högt miljöskydd. När produktionen snabbt förändras krävs flexibla system för att ställa om i företagen och i offentliga beslutsprocesser.

- stärk förutsättningarna för en effektiv och förutsägbar miljöprövning. Se över miljöbalken och anpassa den till europeisk lagstiftning för tillstånd och prövning (IED)
- utveckla nationell samordning och kompetensutveckling av miljömyndigheter.

STÄRK LÅNGSIKTIGHETEN I ÄGANDE OCH HOS INVESTERARE

Ett långsiktigt ägande och fortsatta investeringar i Sverige är en nödvändig förutsättning för hållbar produktion. En till synes god affär på kort sikt kan på längre sikt vara omöjlig då världen ställer om och sektorer omstruktureras, till exempel dagens energi- och transportsystem.

- gör strategiska analyser på både företags- sektors- och samhällsnivå med sikte att tydliggöra Sveriges bidrag till att uppfylla FN:s globala mål.

UNDERLÄTTA FÖR EN CIRKULÄR EKONOMI

En cirkulär ekonomi kräver en balanserad avvägning mellan försiktighets- och hushållningsprincipen, med fokus på riskexponering istället för på mängden av farliga ämnen. Principen för utvinning av jungfruliga ämnen, att mineral i den svenska berggrunden blir bara malm om den är ekonomiskt brytvärd, måste gälla för återvinning av material. För företag som är internationellt konkurrensutsatta är det viktigt att regleringar, såsom för kemikalieanvändning, görs så det inte äventyrar konkurrenskraften.

- hushållningsprincipen i Miljöbalken bör utgå från att minska risker och en analys av resursanvändning i ett helhetsperspektiv vid val av material
- målet bör alltid vara globalt harmoniserade kemikaliekrav
- forskning för att ersätta kemikalier med en oacceptabel risk bör göras EU-gemensamt.

Digitaliseringen och individualisering i produktion och efterfrågan kan effektivisera produktions- och distributionsled, minska svinn, öka värdeskapande och skapa direktkoppling mellan efterfrågan och produktion.

- utveckla funktions- och innovationsupphandling (och inköp) så att fokus på levererad nytta uppnås, det vill säga utifrån hållbar produktion, kvalitet och värdeskapande lösningar.

INVESTERA I HÅLLBARA INFRASTRUKTURLÖSNINGAR FÖR EFFEKTIV PRODUKTION

Siktet på bland annat koldioxidfri produktion kommer kräva tekniksprång och stora investeringar både av samhället och företagen. Sverige har goda förutsättningar att leverera hållbara lösningar med relativt miljöeffektiva processmetoder och produkter som sänker CO₂-utsläppen i användningsfasen.

- inled dialog mellan företag och samhälle om nödvändiga investeringar för att uppfylla de globala målen och förstärk delegationen för Agenda2030 med industrirepresentanter.

INDUSTRIRÅDETS PARTER

Byggnadsämnesförbundet

Grafiska Företagens Förbund

Gruvornas Arbetsgivarförbund

GS Facket för skolgs-, trä- och grafisk bransch

IF Metall

IKEM

Livs

Livsmedelsföretagen

Skogs- och Lantarbetsgivareförbundet

Skogsindustrierna

Stål och Metall Arbetsgivareförbundet

SVEMEK

Sveriges Ingenjörer

Teknikföretagen

TEKO, Sveriges Textil- och Modeförbund

Trä- och Möbelföretagen

Unionen

INDUSTRIRÅDET